

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-29>

УДК 658.773

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В СУЧАСНИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF FINANCIAL FLOW MANAGEMENT IN MODERN LOGISTICS SYSTEMS

Молодик Марина Борисівна

аспірант,

Державний університет інфраструктури та технологій

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4313-7597>

Molodyk Maryna

State University of Infrastructure and Technologies

У статті досліджено роль управління фінансовими потоками в логістичних системах, як ключового аспекту забезпечення ефективного функціонування підприємств. Визначено, що логістика як складна система включає в себе різноманітні процеси, включаючи постачання, виробництво, розподіл та сервісне обслуговування. Доведено, що управління фінансами в даній сфері вимагає застосування специфічних підходів у зв'язку із значним числом учасників, які залучають до ланцюгів постачання. Розглянуто основні аспекти управління фінансовими потоками в логістичних системах та визначено стратегічні принципи, які можуть бути використані для оптимізації даного процесу. Досліджено особливості джерел фінансування логістичних операцій, таких як банківські кредити, факторинг, лізинг та інвестиції. Розглянуто методи управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, включаючи встановлення оптимальних строків платежів та управління ризиком заборгованості в процесі постачання товарів та послуг.

Ключові слова: логістика, управління фінансовими потоками, фінансовий менеджмент, розрахунки за поставки, ланцюги постачання.

The article examines the role of financial flow management in logistics systems as a key aspect of ensuring the effective functioning of enterprises. The purpose of the article is research and definition of strategies and methods of effective management of financial flows in modern logistics systems. The main goals are the study of the influence of financial processes on the efficiency of logistics operations, the identification of key factors affecting financial flows, and the development of proposals for their optimization. The topicality of the topic is due to the growing importance of logistics in the conditions of globalization and rapid development of technologies. Logistics systems are becoming more complex and require more flexible and effective management of financial flows to ensure sustainability and competitiveness of enterprises. In addition, due to the significant increase in competition and deepening integration of supply chains, the effective management of financial resources acts as a key success factor in today's business environment. To achieve the goal, special and general research methods were used. In particular, the analysis of literary sources made it possible to get acquainted with previous studies and theoretical concepts in the field of financial flow management. With the help of the analysis method, complex financial processes in logistics systems were considered on individual components, studying their interrelationships and impact on overall efficiency. The synthesis method made it possible to take into account the identified connections for the formation of conclusions regarding the need for the formation of financial flow management strategies aimed at increasing the efficiency of logistics systems. The result of the study was the formation of the principles of managing financial flows in logistics, on the basis of which enterprises can form systems of financial management of logistics systems. The practical value of the article lies in highlighting effective strategies and methods of managing financial flows in logistics systems, which will help enterprises to optimize their financial processes and increase competitiveness.

Key words: logistics, management of financial flows, financial management, payments for deliveries, supply chains.

Постановка проблеми. Практика господарської діяльності свідчить, що управління фінансовими потоками в логістичних системах визнається однією з ключових складових успішного функціонування сучасних підприємств. При цьому логістика, як складна галузь, включає в себе множини специфічних процесів, починаючи з постачання до кінцевої доставки, що реалізується через значну кількість учасників, включаючи постачальників, виробників, оптових і роздрібних посередників та, зрештою, споживачів.

Завдання управління фінансами у логістиці полягає у ефективному розподілі та контролі коштів в усьому ланцюжку постачання і має на меті забезпечення оптимальної функціональності та стійкості бізнес-процесів. Однак, існують також і численні виклики та проблеми, що виникають у контексті управління фінансовими потоками в логістичних системах. Зокрема, це нестача фінансових ресурсів для забезпечення безперервного руху товарів в логістичному ланцюжку, наслідком чого можуть бути затримки у постачанні та втрата клієнтів. Ще одним важливим аспектом є функціональна складність управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, оскільки це потребує застосування методів фінансового менеджменту для збалансування строків платежів та вимог постачальників і покупців товарів і послуг.

Крім того, для забезпечення ефективності логістичних систем необхідно вирішувати проблеми, пов'язані з фінансовим аналізом самих логістичних процесів, що пов'язані з різним обсягом витрат на різних етапах ланцюгів постачання та недостатньою ефективністю використання ресурсів. Тому забезпечення оптимального фінансового планування та контролю вимагає високого рівня аналітичних навичок управлінців та максимальної доступності інформації про фінансові операції у всіх ланцюгах постачання. При цьому варто відзначити, що нестабільність економічного середовища та політичних умов можуть негативно вплинути на фінансові потоки у логістичних системах, що відбувається під впливом зміни валютних курсів, митних тарифів або інших регуляторних фінансових вимог чи нормативів. Такі фактори цілком можуть ускладнити процес прогнозування та управління ризиками у сфері логістики, що вимагає формування адекватних стратегій реагування та адаптації підприємств.

Отже, бачимо, що проблематика управління фінансовими потоками в логістичних

системах відзначається актуальністю та потребує подальших досліджень для забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання у даній галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження принципів управління фінансовими потоками в логістичних системах достатньо широко висвітлюються у спеціалізованій економічній літературі. При цьому основна увага науковців акцентується на різноманітних аспектах управління фінансами у логістиці, включаючи стратегічне планування, аналіз фінансової продуктивності, управління ризиками, використання інноваційних технологій тощо.

Одним з ключових аспектів управління фінансовими потоками в логістичних системах є стратегічне планування, принципи якого розкривають у дослідженнях Ю. О. Чалюк, яка відзначила важливість ретельного аналізу фінансових потоків на кожному етапі логістичного процесу на основі дослідження міжнародного досвіду логістичних підприємств. При цьому автор вказує на те, що ефективно стратегічне планування дозволяє підприємствам забезпечити достатній оборот коштів і уникнути кризи ліквідності [5; 6].

У контексті управління ризиками у логістиці доцільно звернути увагу на праці М. І. Дзямулича, який дослідив різні аспекти ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями в логістичних ланцюжках, такі як затримки платежів, недостатнє фінансування інфраструктури та негативна динаміка валютних курсів. У дослідженні рекомендується впровадження таких стратегій управління ризиками, як страхування, деривативні фінансові інструменти та диверсифікація портфелів, для зменшення негативних наслідків фінансових ризиків на логістичні системи [1; 2].

Новітні підходи до аналізу фінансової продуктивності логістичних систем розглядаються в роботі В. А. Никифорова, який пропонує використовувати ключові показники ефективності за індикаторами оборотності активів і капіталу, а також рентабельності для оцінки фінансової продуктивності логістичних процесів. На думку автора такий підхід дозволяє керівникам приймати обґрунтованих рішення щодо вдосконалення ефективності управління фінансами в логістиці [4].

Крім того, в контексті використання інноваційних технологій управління фінансами в логістиці необхідно відзначити праці Т. О. Шматковської, яка висвітлює функціональні переваги застосування цифрових

платформ, блокчейну та штучного інтелекту для автоматизації та оптимізації фінансових операцій у логістичних системах. При цьому зазначається, що впровадження таких технологій дозволяє скоротити витрати та підвищити швидкість обробки фінансових транзакцій, наслідком чого є покращення загальної ефективності управління фінансами в логістиці [7; 8].

Таким чином, існуючі напрацювання підкреслюють важливість ефективного управління фінансовими потоками в логістичних системах для забезпечення стійкості підприємств. Разом з тим, існує потреба поглиблення досліджень у даній сфері з метою розробки стратегій та інструментів для оптимізації фінансових процесів у логістиці.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних проблем та викликів, що виникають у контексті управління фінансами в логістиці з метою формування оптимальних стратегій та інструментів для їх вирішення і підвищення ефективності діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, управління фінансовими потоками в логістичних системах відіграє критичну роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємств через ряд ключових аспектів. Зокрема, ефективне управління фінансами дозволяє підприємствам забезпечити неперервність логістичних операцій, оскільки вони потребують постійного доступу до фінансових ресурсів для закупівлі сировини, оплати транспортних послуг, управління запасами, забезпечення доставки товарів тощо. Відтак, невідповідне управління фінансами може призвести до затримок у поставках, що в свою чергу може зруйнувати роботу всього ланцюга постачання та призвести до втрати довіри з боку контрагентів.

Ще одним важливим аспектом фінансового управління є оптимізація витрат та мінімізація ризиків. Відомо, що логістичні системи досить часто залежать від багатьох постачальників, підрядників та комерційних партнерів. Тому ефективне управління фінансами дозволяє підприємствам знаходити оптимальні рішення щодо розподілу ресурсів, укладання контрактів та управління ризиками фінансових витрат у разі непередбачених обставин. Відповідно, забезпечення такої ефективності повинне базуватися на системі планування та прогнозування фінансових потоків. Тобто управління фінансами в логістичних системах вимагає ретельного планування фінансових

потреб та прогнозування майбутніх витрат. Це передбачає необхідність ретельного аналізу ринкового попиту, динаміки цін на сировину і транспортні послуги, а також прогнозування валютних курсів та інших факторів, що можуть вплинути на фінансові потоки. Тому достовірне планування дозволяє підприємствам уникнути нестачі коштів та мінімізувати ризики фінансових витрат.

Крім того, управління фінансами в логістичних системах сприяє загальному підвищенню конкурентоспроможності підприємств. Ефективне використання фінансових ресурсів дозволяє знижувати собівартість продукції, призводить до зростання прибутковості підприємства. Тому управління фінансовими потоками в логістичних системах в даний час виступає ключовим аспектом забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Практична реалізація складових системи управління фінансовими потоками відбувається на основі специфічного алгоритму, який включає в себе ряд ключових складових. Зокрема, визначальним елементом такого алгоритму є аналіз фінансових потреб, оскільки підприємство повинно оцінити свої фінансові потреби на кожному етапі логістичного процесу, включаючи закупівлю сировини, оплату транспортних послуг, управління запасами та інші витрати. Другою складовою є необхідність формування фінансового плану підприємств. При цьому на основі аналізу своїх фінансових потреб суб'єкт господарювання розробляє детальний фінансовий план, у якому визначається, які кошти будуть витрачені на кожен аспект логістичних операцій та які саме джерела фінансування будуть використані для забезпечення потреб.

Крім того, важливим елементом такого алгоритму є об'єктивна необхідність забезпечення ефективного контролю та управління фінансовими потоками з боку керівництва. Мається на увазі, що підприємство повинно постійно відстежувати динаміку своїх витрат та доходів в режимі реального часу, вживаючи при цьому заходів, необхідних для забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів та уникнення надмірних їх витрат. Також важливим елементом алгоритму виступає система управління ризиками. Зокрема, кожне підприємство повинно забезпечувати ідентифікацію потенційних ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями у логістичних системах, а також розробляти стратегії

управління ними з метою зменшення негативних впливів на власну фінансову стійкість.

Таким чином бачимо, що враховуючи зазначені ключові складові суб'єкти господарювання можуть забезпечувати оптимізацію своїх фінансових потоків в логістичних системах на засадах ефективності використання наявних ресурсів та збільшення прибутковості (рис. 1).

Таким чином, зважаючи на те, що управління фінансовими потоками в логістичних системах, котре базується на алгоритмі, зазначеному на рис. 1, охоплює ряд ключових аспектів діяльності підприємств, то виникає потреба оцінки ефективності функціонування його логістичної системи. При цьому, якщо оцінка ефективності проводиться на основі фінансових критеріїв, то необхідно визна-

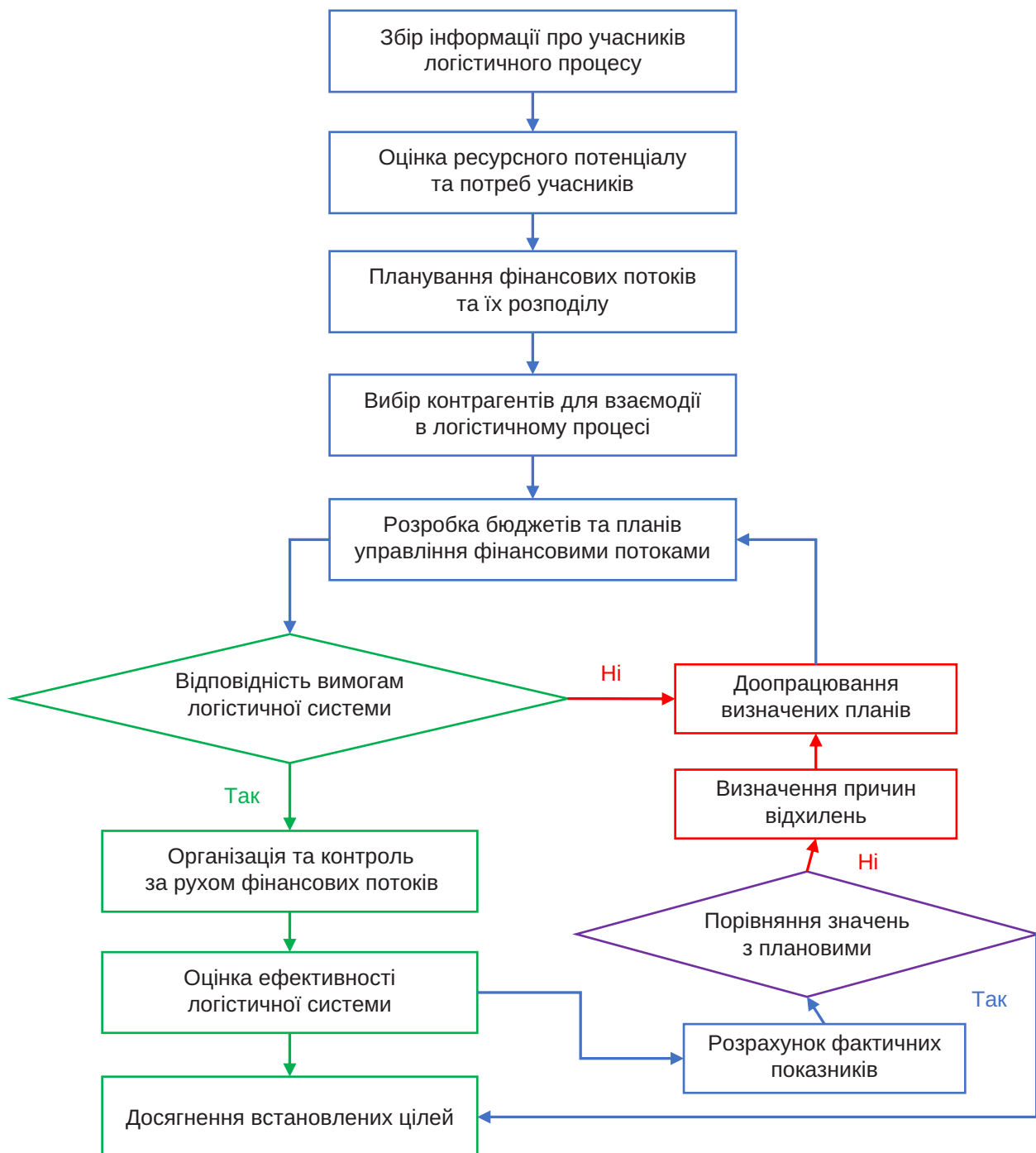

Рис. 1. Алгоритм управління фінансовими потоками в логістичній системі підприємства

Джерело: систематизовано автором на основі [3]

чити ключові аспекти управління фінансовими потоками, котрі будуть підлягати оцінці. До числа таких аспектів на нашу думку варто віднести наступні:

1. Оптимізація фінансових ресурсів, що пов'язана з тим, що логістичні системи зазвичай потребують значних інвестицій для закупівлі сировини, оплати послуг з транспортування та зберігання, а також для ефективного управління наявними запасами. Тому виключно ефективний розподіл наявних ресурсів дозволяє підприємствам знижувати витрати і за рахунок цього максимізувати свій прибуток.

2. Управління кредиторською та дебіторською заборгованістю на засадах їх балансування. Як відомо, суб'єкти господарювання повинні контролювати свої зобов'язання перед постачальниками та одночасно виставляти вимоги до клієнтів щодо погашення поставок для забезпечення стабільності свого фінансового стану та уникнення прострочених платежів, котрі розбалансовують фінансовий план.

3. Необхідність управління фінансовими ризиками, такими як непрогнозовані зміни цін на сировину та комплектуючі, коливання валютних курсів, затримки у поставках тощо. Підприємства повинні розробляти стратегії для управління цими ризиками та зменшення їх деструктивного впливу на фінансову стабільність.

4. Фінансовий аналіз та звітність – підприємства повинні систематично аналізувати свої фінансові показники для того, щоб виявляти потенційні проблеми та можливості для оптимізації ресурсів. При цьому достовірні звітність дозволяє керівництву підприємства приймати більш обґрунтовані рішення щодо фінансової стратегії підприємства.

5. Використання сучасних цифрових та інформаційних технологій, таких як цифрові платформи, блокчейн, когнітивні технології і штучний інтелект, як можуть суттєво полегшити процеси управління фінансами в логістиці, зменшити ризики та підвищити ефективність фінансових операцій.

Окремо варто зазначити про необхідність забезпечення управління кредиторською та дебіторською заборгованістю підприємств, що є надзвичайно важливим для ефективного управління фінансовими потоками в логістичних системах. Зокрема зменшення строковості кредиторської заборгованості та збіль-

шення її для дебіторської дозволяє збільшити оборотність капіталу та покращити ліквідність підприємства. Відповідно, правильне управління цими показниками допомагає суб'єктам господарювання належним чином підтримувати стійкість їхніх фінансових потоків та запобігає накопиченню вимог неплатоспроможності. З іншого боку, зростання дебіторської заборгованості «вимиває» кошти з обігу, що призводить до здорожчання оборотного капіталу і може провокувати потребу у додатковому фінансуванні операційної діяльності.

Загалом можна стверджувати, що ефективне управління фінансовими потоками в логістичних системах вимагає від управлінської ланки підприємства комплексного підходу до оптимізації ресурсів і управління ризиками господарської діяльності.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що з метою оптимізації управління фінансовими потоками в логістичних системах необхідно використовувати ряд стратегічних принципів фінансового менеджменту. Зокрема, покращення управління фінансовими потоками повинно досягатися шляхом спрощення логістичних процесів, виявленням та усуненням зайвих витрат та функціональною оптимізацією взаємодії з постачальниками. Разом з тим, ефективність управління фінансовими потоками безпосередньо пов'язана із диверсифікацією джерел фінансування логістичних операцій. Тому підприємства повинні прагнути до зменшення ризику недостатнього фінансування, шляхом розвитку різноманітних джерел фінансових ресурсів, таких як банківські кредити, цільові інвестиції та лізингові угоди.

Крім того, ефективність управління фінансовими потоками залежить від впровадження ефективних систем контролю та аналізу. Відповідно, підприємства повинні забезпечувати таку ефективність шляхом розробки та впровадження систем, які дозволяють в режимі онлайн контролювати та аналізувати усі поточні фінансові операції. У свою чергу, такі операції повинні базуватися на плануванні та прогнозуванні фінансової діяльності підприємства. Загалом, зазначені стратегічні принципи можуть забезпечити для суб'єктів господарювання оптимізацію управління фінансовими потоками в логістичних системах на засадах ефективності використання ресурсів та зниження фінансових ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзямулич М. І., Фадєєва І. Г., Шматковська Т. О. Промисловий інтернет речей та його застосування у бізнес-процесах. *Економічний форум*. 2021. № 3. С. 54–59.
2. Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Страхування інвестицій та диверсифікація інвестиційних ризиків. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*: 2013. № 10(37). С. 21–26.
3. Мельникова К. В. Фінансові потоки в логістичних системах : конспект лекцій. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 104 с.
4. Никифорак В. А., Кобеля З. І., Вербівська Л. В. Організація виробництва: навч. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 407 с.
5. Чалюк Ю. О. Міжнародний моніторинг динаміки соціальних процесів. *Racja stanu. Studia i materiały*. 2013. № 2–1 (12–13). С. 231–240
6. Чалюк, Ю. О. Стратегія соціально-економічного прориву КНР. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 3. С. 127–140.
7. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології в професійній діяльності у системі нових тенденцій цифровізації економіки. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. 2021. № 18(71). С. 248–255.
8. Шматковська Т. О., Коробчук Т. І. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології в моделюванні бізнес-процесів. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 156–161.

REFERENCES:

1. Dziamulych M. I., Fadieieva I. H., Shmatkovska T. O. (2021) Promyslovyi internet rechei ta yoho zastosuvannia u biznes-protsesakh [Industrial Internet of Things and its application in business processes]. *Ekonomichnyi forum*, vol. 3, pp. 54–59.
2. Dziamulych, M. I. & Chyzh, N. M. (2013) Strakhuvannia investytsiy ta dyversyfikatsiia investytsiinykh ryzykiv. *Ekonomichni nauky. "Oblik ta finansy" series*, vol. 10(37), pp. 21–26. (in Ukrainian)
3. Melnykova, K. V. (2015). *Finansovi potoky v lohistychnykh systemakh : konspekt leksii* [Financial flows in logistics systems: lecture notes]. Kharkiv : KhNEU named after S. Kuznetsia, 104 p. (in Ukrainian)
4. Nykyforak, V. A., Kobelia, Z. I., & Verbivska, L. V. (2010). *Organisatsia vyrobnytstva* [Organization of production]. Chernivtsi : Chernivtsi National University. 407 p. (in Ukrainian)
5. Chaliuk, Yu. O. (2013). Mizhnarodnyi monitorynh dynamiky sotsialnykh protsesiv [International monitoring of the dynamics of social processes]. *Racja stanu. Studia i materiały*, vol. 2–1 (12–13), pp. 231–240. (in Ukrainian)
6. Chaliuk, Yu. O. (2021). Stratehiia sotsialno-ekonomichnoho proryvu KNR [Strategy of social and economic breakthrough of the People's Republic of China]. *Kytaieznavchi doslidzhennia*, vol. 3, pp. 127–140. (in Ukrainian)
7. Shmatkovska, T. O., & Dziamulych, M. I. (2021). Suchasni informatsiini ta komunikatsiini tekhnologii v profesiinii diialnosti u systemi novykh tendentsii tsyfrovizatsii ekonomiky [Modern information and communication technologies in professional activity in the system of new trends in digitalization of the economy]. *Ekonomichni nauky. Seria "Regionalna ekonomika"*, vol. 18(71), pp. 248–255. (in Ukrainian)
8. Shmatkovska T. O., & Korobchuk T. I. (2023). Suchasni informatsiini ta komunikatsiini tekhnologii v modeliuvanni biznes-protsesiv [Modern information and communication technologies in modeling business processes]. *Ekonomichnyi forum*, vol. 3, pp. 156–161. (in Ukrainian).